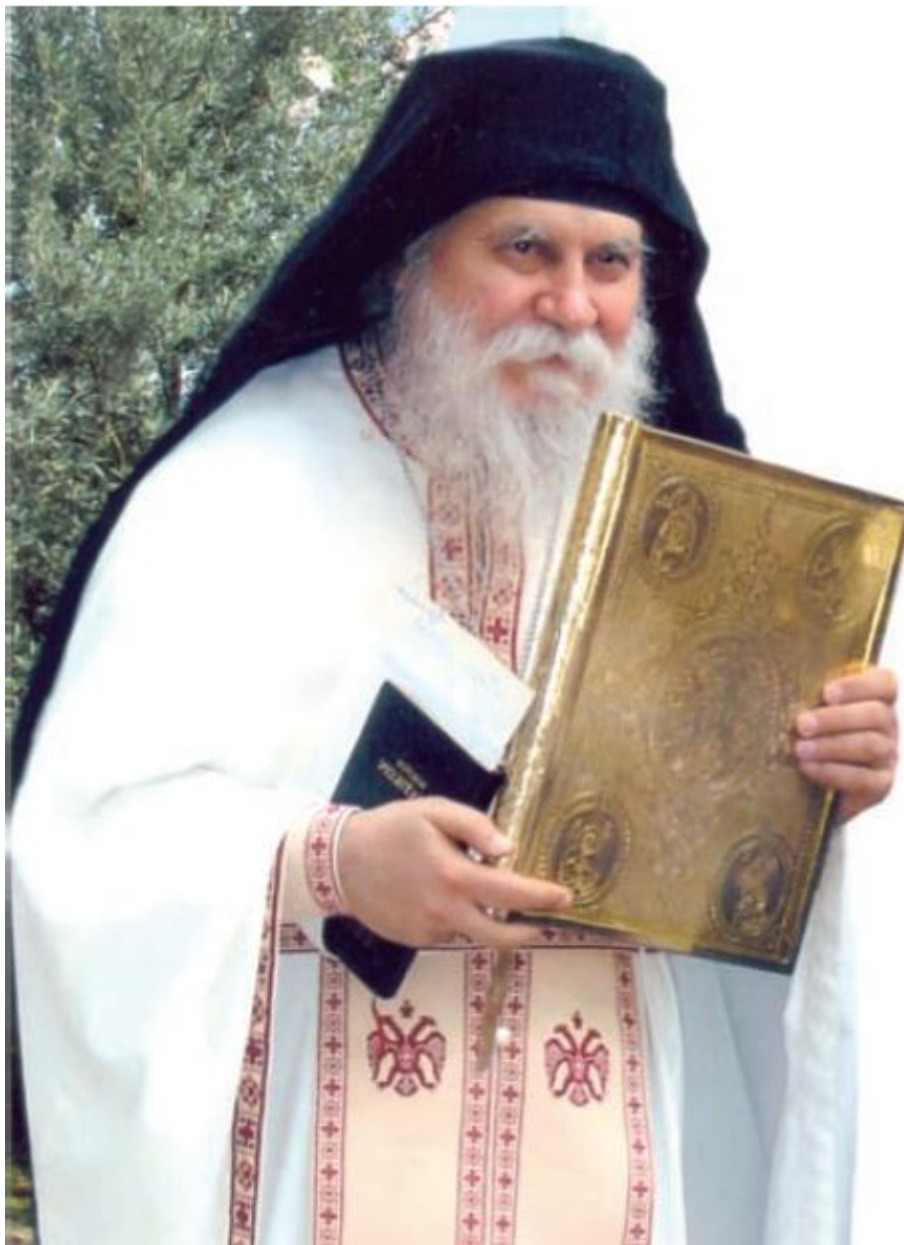
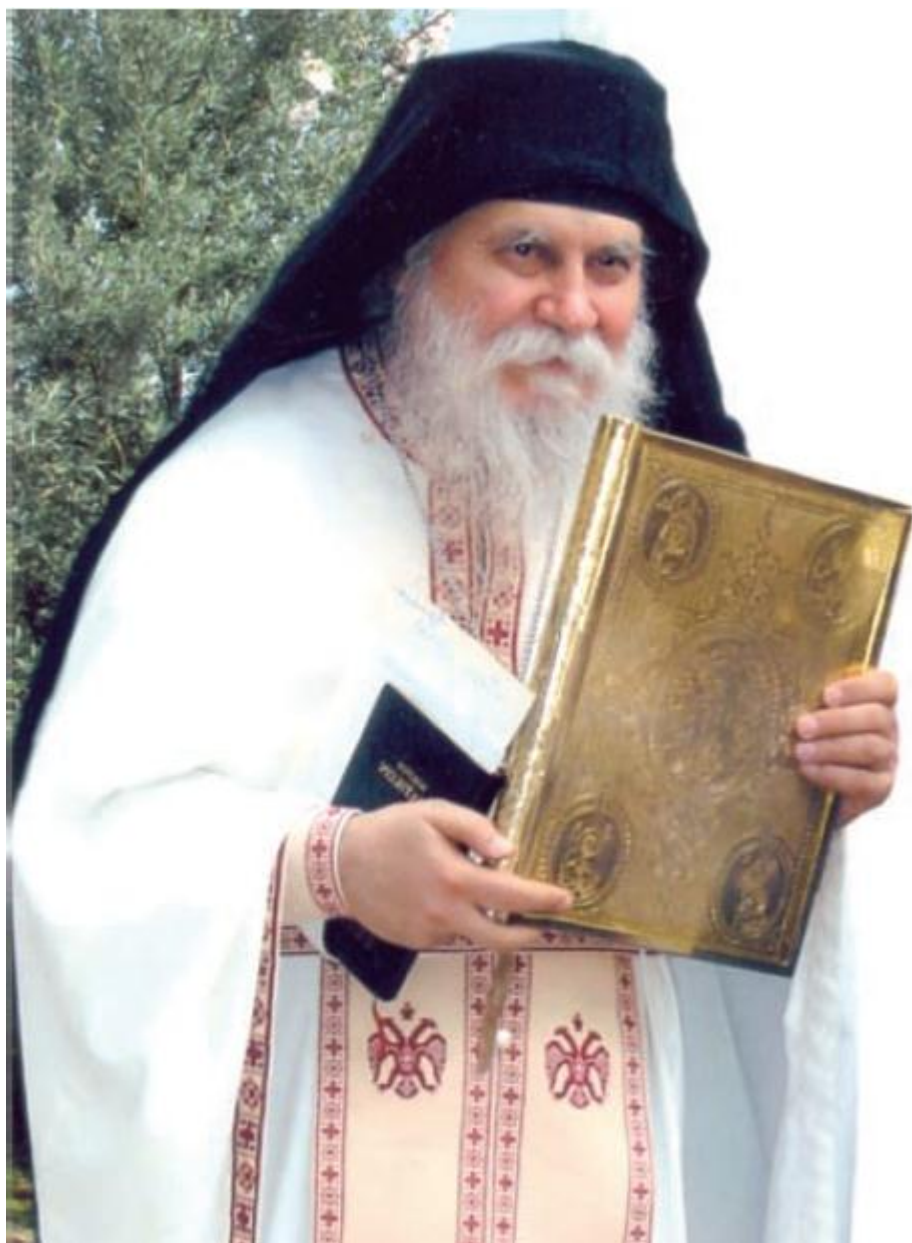

27 Μαΐου 2013

Τρία χρόνια από την κοίμηση του π. Μάρκου Μανώλη (1937- 16 Απριλίου 2010)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Αρχιμανδρίτης π. Μάρκος Μανώλης (16.04.2010)

του κ. Αθανασίου Σακαρέλλου,

Θεολόγου-Δικηγόρου

Ο πολυσέβαστος και ιδιαίτερα αγαπητός π. Μάρκος σε όσους τον γνώρισαν, δεν είναι πλέον ανάμεσά μας. Ο Κύριος, ο χορηγός της ζωής, στις 16.4.2010 τον κάλεσε στους ουρανούς, όπου βρίσκονται οι προαπελθόντες από τον εφήμερο αυτόν κόσμο κι' αναμένουν την μέλλουσα κρίση.

Ο θάνατος είναι πικρός. Είναι όμως και πηγή μακαρισμού για όσους έζησαν σύμφωνα με το θέλημα του Κυρίου. Στην Αγία Γραφή διαβάζουμε ότι το Άγιο Πνεύμα μακαρίζει τους «εν Κυρίω» αποθνήσκοντες, γιατί, όπως λέει στη συνέχεια, «ίνα αναπαύσωνται εκ των κόπων αυτών, τα δε έργα αυτών ακολουθεί μετ'»

αυτών» (Απ.14,13)

1. Γνωριμία και αδιάπτωτη συνεργασία μου με τον π. Μάρκο για πάνω από πενήντα χρόνια, από το 1958, μου δίνει την δυνατότητα να έχω την βέβαιη πεποίθηση ότι ο εκλεκτός αυτός κληρικός είναι όντως μακάριος, γιατί έζησε και απέθανε «εν Κυρίω». Αλλά ας κάνουμε πρώτα ενα διάγραμμα της ζωής του.

Ο μακαριστός π. Μάρκος γεννήθηκε στην Αθήνα το 1937 από ευλαβείς γονείς, οι οποίοι ενστάλαξαν στην ψυχή του την αγάπη στο Χριστό. Το βαπτιστικό του όνομα ήταν Χαράλαμπος. Μετά τις τότε εξατάξιες γυμνασιακές σπουδές, το 1955 γράφτηκε, κατόπιν εξετάσεων, στη Θεολογική Σχολή των Αθηνών, για να μπορέσει να εργασθεί ιεραποστολικά στο αγρό του Κυρίου(Ματθ, 13,38), βλέποντας ότι ο «θερισμός πολύς» (Ματθ. 9,37).

Τότε, ο Θεός έστειλε κοντά του τον αείμνηστο π. Χαράλαμπο Βασιλόπουλο, ο οποίος σε μια ομιλία του σε πανεπιστημιακή αίθουσα για τις αιρέσεις προσκάλεσε, όσους ήθελαν να εργαστούν στον αντικαιρετικό τομέα, να τον συναντήσουν. Πρώτος έσπευσε ο π. Μάρκος, ο οποίος τόσο πολυ εντυπωσιάστηκε από το πηγαίο και αγιοπατερικό ήθος του π.Χαραλάμπος, ώστε κατέστη υποτακτικός του. Ο π. Χαράλαμπος κατάγονταν από την Ανάληψη Θέρμου, που ασκήτεψε ο άγιος Ιάκωβος ο Νεομάρτυρας(† 1520).Σ' έναν άλλο συνοικισμό του Θέρμου, το Μέγα Δέντρο, γεννήθηκε μετ'έπειτα και ο ιερομάρτυρας άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779). Οι δύο αυτοί άγιοι σημάδεψαν την ζωή του π. Χαραλάμπος. Και αυτά τα βιώματα, για το Χριστό και την Ελλάδα, μετέδωσε ο μακαριστός γέροντας π. Χαράλαμπος στον νεαρό τότε υποτακτικό του, τον π. Μάρκο, τα οποία τον συνόδευσαν σ' όλη του τη ζωή.

Το 1961 ο π. Χαράλαμπος άρχισε να εκδίδει τότε κατά μήνα τον «Ορθόδοξο Τύπο». Την ευθύνη της εφημερίδας αυτής ανέλαβε εξ ολοκλήρου ο π. Μάρκος. Την διατήρησε μέχρι το θάνατό του. Ο π.Χαράλαμπος ποτέ δεν ασχολήθηκε με την σύνταξη του «Ορθοδόξου Τύπου». Η προσοχή του ήταν στραμμένη στους βίους των αγίων και τα άλλα βιβλία.

12.8.1965 ο π. Μάρκος έγινε μοναχός στην Ιερά Μονή Πετράκη, στην οποία ηγούμενος ήταν τότε ο π. Χαράλαμπος. Του δόθηκε το όνομα Μάρκος, προς τιμήν του αγίου Μάρκου Ευγενικού. Τον ίδιο χρόνο(22.8.65) χειροτονήθηκε διάκονος. Ως διάκονος παρέμεινε περίπου είκοσι χρόνια,γιατί ο τότε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Σεραφείμ εμπόδιζε την χειροτονία του. Αιτία ήταν το ότι ο π. Μάρκος όταν κάποτε ετελείτο μνημόσυνο του Πατριάρχου Αθηναγόρα στη Μονή Πετράκη, φώναξε ότι είναι αιρετικός.

6.8.1984 ο μητροπολίτης Αττικής Δωρόθεος τον παρέλαβε και τον χειροτόνησε ιερέα. Ο Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ ζήτησε από τον Μητροπολίτη Δωρόθεο να τον στείλει στην πιο μικρή και απόμακρη ενορία. Έτσι, ο π. Μάρκος τοποθετήθηκε στον Άγιο Γεώργιο Διονύσου, στον οποίο, όταν πήγε, βρήκε να εκκλησιάζονται ελάχιστοι πιστοί. Από την επόμενη όμως Κυριακή το εκκλησίασμα άρχισε να αυξάνεται αλματωδώς, μέχρι που η ενορία αυτή κατέστη το καταφύγιο, στο οποίο εκκλησιάζονταν μεγάλος αριθμός πιστών.

2. Ο π. Μάρκος έζησε και απέθανε «εν Κυρίω»! Αυτό σημαίνει ότι ό,τι έκανε απέβλεπε στη σωτηρία του. Σωτηρία σημαίνει επάνοδο του ανθρώπου στην προπρωτική κατάσταση των πρωτοπλάστων. Αυτό μπορεί να το πετύχει ο καθένας μόνο με την ορθή πίστη και τα ορθά έργα. Ο π. Μάρκος αφιέρωσε τον εαυτό του στους δύο αυτούς τομείς της πνευματικής ζωής.

Η ορθή πίστη υπήρξε το κύριο μέλημά του σ' όλη του τη ζωή. Ορθή πίστη είναι η Ορθοδοξία, όπως την δίδαξαν οι Πατέρες της Εκκλησίας. Πάνω από την ορθή πίστη ο π. Μάρκος δεν έβαζε τίποτε. Ούτε και αυτή τη ζωή του. Γι' αυτό άλλωστε ζήτησε να εργαστεί κοντά στον π. Χαράλαμπο στον αντιαιρετικό αγώνα. Γι' αυτό έλαβε και το όνομα του αγίου Μάρκου Ευγενικού, προμάχου της Ορθοδοξίας εναντίον του παπισμού, τον οποίο η Ορθόδοξη Εκκλησία εξυμνεί με τα εξής λόγια: «Πανοπλίαν άμαχον ενδεδυμένος, την οφρύν, κατέσπασας, της δυτικής ανταρσίας, όργανον του Παρακλήτου γεγεννημένος, πρόμαχος Ορθοδοξίας προβεβλημένος. διά τούτο σοι βοώμεν. Χαίροις ω Μάρκε, ορθοδόξων καύχημα»!

Αυτό ήταν το πρότυπο ζωής του π. Μάρκου. Αυτό το πρότυπο αποτύπωσε και στον «Ορθόδοξο Τύπο», τον οποίο κατέστησε το περισσότερο αντιαιρετικό όργανο, και ιδιαίτερα αντιπαπικό, από όσα έντυπα κυκλοφορούν στη Ελλάδα.

Οι άνθρωποι συνήθως λένε ότι πιστεύουν στο Θεό. Πιστεύουν όμως σε μια απροσδιόριστη «ανώτερη δύναμη». Την πίστη αυτή οι Πατέρες της Εκκλησίας ονομάζουν «ψιλή πίστη». Αυτή την πίστη διαθέτουν και οι δαίμονες, οι οποίοι, όπως λέγει ο αδελφόθεος Ιάκωβος «τα δαιμόνια πιστεύουσι και φρίσσουν» (Ιακ. 2.19). Οι Πατέρες μιλάνε για μια άλλη πίστη η οποία «μεθιστάνει όρη» (Α' Κορ. 13.2). Για την πίστη αυτή μιλάει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο οποίος λέει «ο πιστεύων εις αυτόν ου κρίνεται» (Ιω.3.18). Ο π. Μάρκος όχι μόνο γνώριζε τη διάκριση αυτή, αλλά συνεχώς προσπαθούσε να αποκτήσει την σώζουσα αυτή πίστη, την οποία όσοι πιστοί απόκτησαν δεν θα κριθούν την μέρα της Κρίσεως, αλλά και θα κρίνουν τον κόσμο (Α' Κορ. 6, 2-3). Υπήρξε όντως ο άνθρωπος της ορθής πίστεως και για την οποία αγωνίστηκε σε όλη του τη ζωή.

Ο π. Μάρκος αγαπούσε όλους τους ανθρώπους. Ακόμα και τους αιρετικούς, έστω και αν κατείχαν ύψιστα εκκλησιαστικά αξιώματα. Όμως, όπου συναντούσε αίρεση, υπήρξε άτεγκτος και ανυποχώρητος στις επικρίσεις του γι' αυτές.

Ιδιαίτερο υπήρξε το ενδιαφέρον του για τα σύγχρονα εκκλησιαστικά ζητήματα, για τα οποία από ταπεινώση ζητούσε τη γνώμη και την συμβουλή ορισμένων καταξιωμένων προσώπων, όπως του π. Σπυρίδωνος Μπιλάλη, του π. Επιφανίου Θεοδωροπούλου, του καθηγητού Κ. Μουρατίδη, του π. Θεοκλήτου Διονυσιάτη κ.ά.

Τα ορθά έργα είναι η τήρηση των εντολών του Κυρίου. Συνήθως, πολλοί πιστοί περιορίζουν την πνευματική ζωή μόνο στις καλές πράξεις, αδιαφορώντας για τα θέματα της πίστεως, νομίζοντας ότι αυτά ανήκουν στην αρμοδιότητα άλλων, όπως είναι οι επίσκοποι και οι θεολόγοι. Υπερτονίζοντας έτσι την σημασία των καλών έργων οδηγούνται στον λεγόμενο «ευσεβισμό» ή «πιετισμό», που αποτελεί αίρεση. Ο κίνδυνος αυτός, που καλλιεργείται στην Ελλάδα σε ορισμένους χώρους, συνέιχε τον π. Μάρκο. Προσπαθούσε συνεχώς να τον απομακρύνει από το περιβάλλον του. Και αυτή τη γραμμή επέβαλε και στον «Ορθόδοξο Τύπο».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα καλά έργα έχουν τεράστια σημασία για ένα Ορθόδοξο πιστό. Όχι όμως, όταν είναι αποκομμένα από την ορθή πίστη. Όταν δεν προέρχονται από αρετές, αλλά είναι αποτέλεσμα καλών σκέψεων. Όσα καλά έργα και αν κάνει ένας όχι ενάρετος άνθρωπος, είναι άχρηστα για τη σωτηρία του. Ο π. Μάρκος ήταν κατάφορτος από αρετές και καλά έργα.

Ήταν κατ' αρχήν άνθρωπος ανιδιοτελούς και αδιάκριτης προς όλους αγάπης. Το πρόβλημα κάθε ανθρώπου που τον πλησίαζε το καθιστούσε και δικό του πρόβλημα. Πλήθος ανθρώπων έβγαλε από δύσκολες καταστάσεις, ιδίως οικονομικές, διαμοιράζοντας μέχρι το τελευταίο λεπτό, από ό,τι χρήματα συνέβαινε να είχε επάνω του. Ο μισθός του εξαφανίζονταν από την πρώτη μέρα της μισθοδοσίας του. Τον μοίραζε στους ενδεείς. Για τον εαυτό του δεν κρατούσε απολύτως τίποτε. Γι' αυτό ο ίδιος ζούσε φτωχικά και λιτοδίαιτα. Μολονότι αντιλαμβάνονταν ότι μερικά άτομα εκμεταλλεύονταν την καλοσύνη του, ποτέ δεν προσέβαλε τα άτομα αυτά. Πάντοτε τους μιλούσε με ευγένεια, προσήνεια και ταπεινώση. Από ευγένεια ψυχής δεν στενοχωρούσε κανένα άνθρωπο. Ήταν στο έπακρο ευγενής, τίτλο με τον οποίο τον αποκαλούμε στο άρθρο αυτό.

Οι πιο πάνω αρετές, που κοσμούσαν τον π. Μάρκο, δεν ήταν οι μόνες. Είχε όλες τις αρετές, προσαρμοσμένες σε ένα παναρμόνιο σύνολο. Πολλές φορές οι χριστιανοί αγωνίζονται να αναπτύξουν μια αρετή, ενώ παραμελούν όλες τις άλλες. Αυτό μοιάζει με έγχορδο όργανο με μια μόνο χορδή, που δεν μπορεί να βγάλει μουσική.

Στον π. Μάρκο οι αρετές ήταν εναρμόνιες σε ένα θαυμαστό μουσικό σύνολο.

Ο π. Μάρκος κάθε μέρα τελούσε τη θεία Λειτουργία. Απέδιδε μεγάλη σημασία στη λειτουργική ζωή. Σε κάθε Λειτουργία τον έβλεπαν οι πιστοί να μεταρσιώνεται σε άλλο κόσμο. Το υπόλοιπο της μέρας το αφιέρωνε στα ποιμαντικά του καθήκοντα. Έτρεχε κοντά σε πάσχοντες, σε ενδεείς, σε φυλακισμένους. Εξομολογούσε κάθε μέρα εκατοντάδες άτομα και μετέφερε τη θεία Κοινωνία σε ασθενείς. Σπίτι του πήγαινε συνήθως τις μεσονύκτιες ή μεταμεσονύκτιες ώρες καταπονημένος, για να αναπαυθεί ελάχιστα.

3. Ο π. Μάρκος ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα. Είναι πολύ δύσκολο να εκθέσουμε κάθε πτυχή της προσωπικότητάς του. Εδώ, θα επισημάνουμε μόνο μια πτυχή από αυτές, που νομίζουμε ότι είναι άγνωστη στους περισσότερους.

Ο π. Μάρκος όχι μόνο γνώριζε πολύ καλά την πατερική θεολογία, που αντιπροσωπεύει την ορθή πίστη, αλλά και την βίωνε. Δεν είναι αρκετό να γνωρίζει κάποιος την πίστη, αλλά πρέπει και να την καθιστά και βίωμά του. Διαφορετικά και η πίστη αυτή είναι άχρηστη. Με βάση τη βιωματική πίστη σκέπτονταν και ενεργούσε ο π. Μάρκος. Αυτό ήταν η μέριμνα και η αγωνία του. Φοβόταν ανά πάσα στιγμή, μήπως άθελά του ξεφύγει από αυτή. Γι' αυτό έτρεφε ιδιαίτερο σεβασμό και εκτίμηση στον αείμνηστο π. Ιωάννη Ρωμανίδα, κύριο εκφραστή στις μέρες μας της θεολογίας αυτής, αλλά και στους συνεχιστές του έργου του, όπως είναι ο σεβ. Μητροπολίτης Ναυπάκτου Ιερόθεος, ο ιερομόναχος π. Μάξιμος Λαυριώτης και ο π. Γεώργιος Μεταλληνός. Μάλιστα, όταν ο π. Μάρκος διάβασε την περίφημη αλληλογραφία των μακαριστών π. Ιωάννου Ρωμανίδα και Παναγιώτη Τρεμπέλα, την οποία εξέδωσε πρόσφατα ο π. Γεώργιος Μεταλληνός, ενθουσιάστηκε τόσο, ώστε μου είπε ότι το βιβλίο αυτό άλλαξε τη ζωή του! Σε κάθε ευκαιρία ρωτούσε τι λέει ο π. Ιωάννης για το κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα.

Ενθυμούμαι, όταν παλαιότερα κάθε Πέμπτη γίνονταν μια συνάντηση των συνεργατών του «Ορθοδόξου Τύπου», γίνονταν κριτική του νέου φύλλου της εφημερίδος ως και προετοιμασία του επομένου. Όταν συνέβαινε καμιά φορά να επικριθούν ορισμένες θέσεις, οι οποίες ήταν καθόλα πατερικές, αλλά άγνωστες σε συνεργάτες, ο π. Μάρκος λάβαινε το λόγο και με σθένος υπερασπίζονταν τις θέσεις αυτές με θεολογικά επιχειρήματα, που κατέπλησσαν για το βάθος της θεολογικής σκέψεώς του. Για την θεολογική του αυτή σκέψη ποτέ δεν έκανε επίδειξη γνώσεων, αλλά πάντοτε την χρησιμοποιούσε ως ομοβροντία για να εξουδετερώσει κάθε αντιπατερική άποψη.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πατερική θεολογία ήταν το στήριγμα του π. Μάρκου, από την οποία αντλούσε την δύναμη και τις εμπνεύσεις των ενεργειών του. Αν δεν

γνώριζε και βίωνε την θεολογία αυτή,θα ήταν ένας άλλος, ένας συνηθισμένος κληρικός, κατάφορτος βέβαια από καλά και αλτρουϊστικά έργα, όπως είναι οι πάστορες των Παπικών και των Προτεσταντών, όχι όμως ο π. Μάρκος, που γνωρίσαμε, ο σύγχρονος πάπα-Πλανάς, τον οποίο τόσο αγάπησαν όσοι τον γνώρισαν και κατά χιλιάδες έσπευσαν να τον αποχαιρετήσουν στην εξόδια ακολουθία του στις 17 Απριλίου 2010, στον Άγιο Γεώργιο Διονύσου,όπου βρίσκεται και ο τάφος του.

Ο π. Μάρκος υπήρξε πραγματικά φωτεινό ορόσημο στην εποχή μας. Πιστεύουμε ότι το άγιο παράδειγμά του θα εμπνεύσει και άλλα πρόσωπα να τον μιμηθούν, τον μιμητή των αγίων Πατέρων, για να αγωνισθούν τον καλόν αγώνα της Ορθοδοξίας.

Ας ελπίσουμε ότι από εκεί που τώρα βρίσκεται, κοντά στον θρόνο του Κυρίου θα τον παρακαλεί, να αναδείξει και άλλους εργάτες στον αγρό του με τον ίδιο ζήλο, αλλά και τις ίδιες καταβολές και προϋποθέσεις με αυτόν.

Να έχουμε την ευχή του και τις προσευχές του.

Πηγή: Αθανασίου Σακαρέλλου· Θεολόγου-Δικηγόρου, Αρχιμ. π. Μάρκος Μανώλης, ο ευγενής - Μακάριοι οι νεκροί οι εν Κυρίω αποθνήσκοντες» (Αποκ.14,13), Ενημερωτικό έντυπο ενορίας Αγίου Γεωργίου Διονύσου, «Ενοριακά Νέα»,έτος ΙΔ΄. Μάϊος 2010, αρ. 134, σελ.8-11.